

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

VŨ BÍCH HẠNH

**NGHIÊN CỨU CHẤT LƯỢNG CUỘC SỐNG
CỦA DÂN CƯ VÙNG ĐÔNG BẮC VIỆT NAM**

**Chuyên ngành: ĐỊA LÝ HỌC
Mã số: 60.31.95**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC ĐỊA LÝ

***Người hướng dẫn khoa học:* TS. DƯƠNG QUỲNH PHƯƠNG**

THÁI NGUYÊN - 2011

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan những số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn này là trung thực và chưa hề được sử dụng để bảo vệ một học vị nào khác.

Tôi cam đoan rằng mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận văn này đã được cảm ơn và các thông tin trích dẫn trong luận văn đều đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Tác giả luận văn

Vũ Bích Hạnh

LỜI CẢM ƠN

Với lòng biết ơn sâu sắc và tình cảm chân thành nhất, tôi xin bày tỏ lời cảm ơn tới TS. Dương Quỳnh Phương - Người đã hướng dẫn tận tình, đầy tâm huyết trong cả quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành bản luận văn của tôi ngày hôm nay.

Tôi cũng xin gửi lời cảm ơn tới các thầy cô giáo trong Khoa Địa lý trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên và Đại học Sư phạm Hà Nội, các thầy cô làm công tác quản lý ở Khoa sau Đại học, Ban Giám hiệu trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên đã tạo mọi điều kiện cho tôi trong quá trình học tập tại trường.

Xin cảm ơn tới các cơ quan ban ngành... đã cung cấp cho tôi những tư liệu bổ ích để tôi có thể hoàn thành luận văn của mình.

Và cuối cùng xin gửi lời cảm ơn chân thành tới những người thân, bạn bè, đồng nghiệp đã động viên giúp đỡ tôi rất nhiều trong quá trình thực hiện đề tài này.

Tác giả luận văn

Vũ Bích Hạnh

MỤC LỤC

Trang phụ bìa	
Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
Danh mục các từ, cụm từ viết tắt	vi
Danh mục các bảng	vii
Danh mục các bản đồ, hình	viii
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề	2
3. Mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu.....	4
3.1. Mục tiêu	4
3.2. Nhiệm vụ.....	4
4. Giới hạn nghiên cứu.....	5
5. Các quan điểm và phương pháp nghiên cứu.....	5
5.1. Các quan điểm nghiên cứu.....	5
5.2. Phương pháp nghiên cứu	7
6. Đóng góp của luận văn	8
7. Cấu trúc của luận văn.....	8
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ CHẤT LƯỢNG	
CUỘC SỐNG DÂN CƯ	9
1.1. Cơ sở lý luận	9
1.1.1. Khái niệm về chất lượng cuộc sống (CLCS).....	9
1.1.2. Các chỉ tiêu đánh giá CLCS.....	12
1.1.2.1. Chỉ số phát triển con người (HDI).....	12

1.1.2.2. Chỉ số về thu nhập	15
1.1.2.3. Chỉ số về sức khỏe (tuổi thọ trung bình)	17
1.1.2.4. Chỉ số về giáo dục	19
1.1.2.5. Một số chỉ tiêu khác.....	20
1.2. Cơ sở thực tiễn	24
1.2.1. Tổng quan về CLCS của dân cư trên thế giới	24
1.2.2. CLCS của dân cư Việt Nam	29
Tiểu kết chương 1	35
Chương 2. THỰC TRẠNG VỀ CHẤT LƯỢNG CUỘC SỐNG DÂN	
CU VÙNG ĐÔNG BẮC	36
2.1. Khái quát về vùng Đông Bắc	36
2.1.1. Vị trí địa lý và phạm vi lãnh thổ	36
2.1.2. Đặc điểm về tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên	39
2.1.3. Đặc điểm về dân cư - xã hội	47
2.1.4. Về cơ sở hạ tầng.....	54
2.1.5. Sự phát triển kinh tế.....	56
2.1.6. Thị trường và vốn đầu tư	59
2.1.7. Đường lối, chính sách	60
2.2. Thực trạng CLCS dân cư vùng Đông Bắc	61
2.2.1. Chỉ số thu nhập trong HDI.....	61
2.2.2. Chỉ số giáo dục trong HDI.....	67
2.2.3. Chỉ số tuổi thọ trong HDI	70
2.2.4. Thực trạng CLCS qua chỉ số HDI	72
2.2.5. Một số chỉ tiêu khác	81
2.2.5.1. Chỉ số nghèo khổ tổng hợp (HPI) và chỉ số phát triển giới (GDI)...	81
2.2.5.2. Tỷ lệ nghèo đói và mức thu nhập	83
2.2.5.3. Giáo dục.....	87

2.2.5.4. Y tế.....	89
2.2.5.5. Nhà ở.....	93
2.2.5.6. Điều kiện sinh hoạt của hộ dân cư.....	95
2.2.6. Đánh giá chung về CLCS của dân cư vùng Đông Bắc.....	97
Tiểu kết chương 2.....	99
Chương 3. CÁC ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP CƠ BẢN ĐỂ NÂNG	
CAO CLCS CHO DÂN CƯ VÙNG ĐÔNG BẮC	100
3.1. Các định hướng về việc cải thiện và nâng cao CLCS cho dân cư.....	100
3.1.1. Các định hướng chung	100
3.1.2. Các mục tiêu cụ thể.....	103
3.2. Các giải pháp để nâng cao CLCS cho dân cư vùng Đông Bắc	107
3.2.1. Giải pháp về kinh tế, xoá đói, giảm nghèo	107
3.2.2. Giải pháp về giáo dục - đào tạo	108
3.2.3. Giải pháp để nâng cao tuổi thọ, sức khoẻ.....	110
3.2.4. Phát huy bản sắc văn hoá dân tộc, tăng cường giao lưu, nâng cao đời sống văn hoá cộng đồng các dân tộc vùng Đông Bắc	111
3.2.5. Xây dựng các dự án, chương trình phát triển bền vững cho vùng Đông Bắc	112
Tiểu kết chương 3.....	115
KẾT LUẬN.....	116
TÀI LIỆU THAM KHẢO	118
PHỤ LỤC	120

DANH MỤC CÁC TỪ, CỤM TỪ VIẾT TẮT

STT	Viết tắt	Viết đầy đủ
1	CLCS	Chất lượng cuộc sống
2	KT – XH	Kinh tế - xã hội
3	HDI	Chỉ số phát triển con người
4	GDI	Chỉ số phát triển giới
5	GEM	Số đo quyền lực theo giới
6	HPI	Chỉ số nghèo khổ tổng hợp
7	UNDP	Chương trình phát triển của Liên Hiệp Quốc
8	GDP	Tổng sản phẩm quốc dân
9	GDP/người	Thu nhập bình quân đầu người
10	PPP-USD	Phương pháp sức mua tương đương tính theo đô la Mỹ
11	VNĐ	Việt Nam đồng
12	GD – ĐT	Giáo dục – đào tạo
13	TDMNPB	Trung du miền núi phía Bắc
14	THCS	Trung học cơ sở
15	THPT	Trung học phổ thông
16	Nxb	Nhà xuất bản
17	KH & CN	Khoa học và công nghệ
18	WB	Ngân hàng thế giới

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1. Tóm tắt các báo cáo phát triển con người từ 1990 - 2010.....	25
Bảng 1.2. Chỉ số HDI của một số quốc gia trên thế giới giai đoạn 1990 - 2009	27
Bảng 1.3. Chỉ số HDI theo vùng miền và các nhóm nước năm 2008	28
Bảng 1.4. Chỉ số HDI của Việt Nam giai đoạn 1995 - 2009	30
Bảng 1.5. Chỉ số HDI của một số quốc gia, báo cáo năm 2007 - 2008	32
Bảng 1.6. HDI và thứ hạng HDI theo vùng năm 2004	33
Bảng 1.7. HDI của một số địa phương trên cả nước năm 2004.....	34
Bảng 2.1. Diện tích, dân số, mật độ dân số và đơn vị hành chính các tỉnh vùng Đông Bắc năm 2009 năm 2000 và 2009.....	42
Bảng 2.2. Quy mô và tỉ lệ dân số vùng Đông Bắc, giai đoạn 2000 - 2009	47
Bảng 2.3. GDP và GDP/người vùng Đông Bắc giai đoạn 1995 - 2009	57
Bảng 2.4. Chỉ số về thu nhập của các tỉnh vùng Đông Bắc năm 1999 & 2009.....	63
Bảng 2.5. Chỉ số giáo dục các tỉnh vùng Đông Bắc 1999 - 2009	68
Bảng 2.6. Chỉ số tuổi thọ các tỉnh vùng Đông Bắc 1999 - 2009	71
Bảng 2.7. HDI và các chỉ tiêu thành phần của cả nước, các vùng giai đoạn 1999 - 2009	72
Bảng 2.8. HDI và các chỉ tiêu thành phần của các tỉnh vùng Đông Bắc giai đoạn 1999 - 2009	75
Bảng 2.9. Tổng hợp điểm đánh giá HDI vùng Đông Bắc - 2009	77
Bảng 2.10. Chỉ số HPI và GDI của cả nước và các vùng giai đoạn 1999 - 2004	81
Bảng 2.11. Thực trạng nghèo của các vùng trên cả nước giai đoạn 2006 - 2008	84
Bảng 2.12. Tỷ trọng dân số từ 15 tuổi trở lên chia theo trình độ học vấn và chuyên môn kỹ thuật	87
Bảng 2.13. Một số chỉ tiêu về y tế của các tỉnh vùng Đông Bắc năm 2009 ...	89
Bảng 2.14. Tỷ suất sinh, tử của các tỉnh Đông Bắc năm 2009	91
Bảng 2.15. Chỉ tiêu về nhà ở của các tỉnh vùng Đông Bắc năm 2009	93
Bảng 2.16. Một số chỉ tiêu về điều kiện sinh hoạt của hộ dân cư năm 2009.....	96

DANH MỤC CÁC BẢN ĐỒ

Bản đồ hành chính vùng Đông Bắc	37
Bản đồ phân bố dân cư vùng Đông Bắc.....	50
Bản đồ thể hiện sự phân hoá CLCS qua chỉ số HDI!	79

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 1.1. Sơ đồ mối quan hệ giữa các nhân tố ảnh hưởng đến CLCS	10
Hình 1.2. Mô hình HDI và các chỉ số thành phần.....	13
Hình 2.1. Biểu đồ cơ cấu sử dụng các nhóm đất vùng Đông Bắc năm 2000 và 2009	42
Hình 2.2. Biểu đồ chuyển dịch cơ cấu kinh tế phân theo ngành của vùng Đông Bắc giai đoạn 2000 - 2009	58
Hình 2.3. Biểu đồ chỉ số thu nhập (I_{GDP}) các tỉnh vùng Đông Bắc năm 1999 & 2009	66
Hình 2.4. Biểu đồ tỷ lệ hộ nghèo phân theo các tỉnh vùng Đông Bắc năm 2006 & 2008	85
Hình 2.5. Biểu đồ thu nhập bình quân đầu người/tháng của các tỉnh vùng Đông Bắc năm 2008.....	86